

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Andreæ Vallensis Vvlgo Del Vavlx Andanensis, I. V. D. Et
In Alma Academia Lovaniensi SS. Canonum Professoris
Ordinarii, Paratitla Ivris Canonici Sive Decretalivm D.
Gregorii Papæ IX. Svmmaria Ac ...**

Delvaux, André

Coloniæ Agrippinæ, 1686

Titulus primus. De summa Trinit. & fide Cath.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62177](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62177)

TITULUS PRIMUS.
De Summa Trinitate & Fide
Catholica.

§. I.

De Summa Trinitate.

1. 2. Ratio ordinis, inscriptionis & nominis.
3. Cur in Trinitate prima persona dicatur Pater.
4. Secunda Filius.
5. Tertia Spiritus sanctus.
6. 7. Ratio distinctionis personarum in divinis.
8. Vitanda in divinis nomina diversitatem essentia significantia.

I.

UIA juxta monitum gentile, à love principium; & ubi fundamentum deficit, nihil super ædificare potest, *can. Cùm Paulus 1. q. 1. Gutierrez lib. 3. Præf. Quæst. quæst. 15. n. 46.* è contra verò tunc firma & solida constituitur fabrica, cum prius de solido provideretur fundamento: ideo, sicut Justinianus legislationem suam, quam xlii. libris Cod. complexus est, à summa Trinitate & fide Catholica orsus fuit, ita & summus Pontifex Jus Canonicum auspiciatur: tum quia, sicut leges civiles, ut justæ sint, ex præceptis juris naturalis & gentium seu rationis humanæ desumi debent, *l. 1. D. de iust. & iure*; ita etiam Constitutiones Ecclesiasticæ, uti quædam vel conclusiones vel determinationes, ex lege divina & præceptis fidei, veluti è suis fontibus, elicuntur. *Qualiter & quando inf. de constitut.* tum quia fundamentum Juris universi Christiani, præsertim Ecclesiastici seu Pontificij, est Deus ipse, trinus & unus. Unde in *can. Quo jure Dist. 8.* dicitur Deus jura humana per Imperatores & rectores sæculi distribuisse humano generi: & in *can. Nemo xv. q. 3.* dicuntur Romanæ leges divinitus per ora Principum promulgatæ: & in *l. 2. D. de legib.* dicitur omnis lex inventum & munus Dei. Hinc & ipsi Ethnici legumlatores omnem suam legislationem in divinum aliquod numen retulerunt: ut Minos, qui Cretensibus legem condidit, in Jovem; Numa, qui Romanis, in Ægeriam Nympham; Trismegistus, qui Ægyptijs, in Mercurium; Cha-

rondas, qui Thyrijs, in Saturnum; Lycurgus, qui Lacedæmonijs, in Apollinem, Draco & Solon, qui Atheniensibus, in Minervam; non modò ob majorem auctoritatem, sed quia, ut omnium creaturarum rerum auctor, ita & legum recte conditarum fons & origo est Deus, juxta illud Proverb. 8. *Per me Reges regnant & legum conditores jussa decernunt.*

2. Inscribitur autem hic Titulus de summa Trinitate, ut excludantur aliæ trinitates, quæ non sunt summæ; qualis v. g. in candela est splendor, ignis, calor, Tamen verò Trinitas, secundum etymologiam, videatur significare unam essentiam trium personarum, quasi dicatur trium unitas: tamen secundum proprietatem vocabuli magis significat numerum personarum unius essentia, ad invicem relatarum, & non ipsas relationes personarum. Et ideo Pater non est Trinitas, quia non est trina seu triplex persona: nomenque hoc Trinitas, ad aliud non refertur, sed absolute dicitur. Et licet cum nomine colectivo conveniat, quòd, ut illud, significet pluralitatem suppositorum & unitatem quandam, scilicet ordinis alicujus: tamen ab eo differt, quod in divinitate non solum sit unitas ordinis, sed simul unitas essentia, prout docet D. Thomas 1. p. q. 31. art. 1. ad 2. In divinis igitur est Trinitas, non triplicitas, quia Trinitas dicitur absolute, nec refertur ad aliud, cum significet numerum ternarium personarum: at vero hoc nomen, Triplicitas, significat proportionem inæqualitatis, cum sit species proportionis inæqualis: nam triplex est majus eo, cujus respectu dicitur triplex, D. Th. d. loco ad 3. Quando autem dicitur, Trinitas in unitate, non ponitur numerus in unitate essentia, quasi sit ter una, sed ponuntur personæ numeratæ in unitate essentia seu natura, sicut supposita alicujus naturæ dicuntur esse in illa: & è contra dicitur Unitas in Trinitate, sicut natura dicitur esse in suis suppositis. Trinitas autem non potest dici de Trinitate, quia sic esset

C

essent tria supposita Trinitatis & novem personæ: sicut sunt tria supposita Deitatis; cum dicitur Deus est Trinus: nam trinum significat distinctonem suppositorum illius, de quo dicitur. D. Thom. *l. loco ad 4.*

3. Ex prædictis autem personis divinis prima propriè dicitur Pater, quia hoc nomen significat paternitatem, per quam persona Patris distinguitur ab omnibus aliis personis, & ideo est proprium nomen illius: nam proprium nomen cuiuslibet personæ significat illud, per quod illa persona distinguitur ab omnibus aliis. Et licet apud nos Pater non significet personam, quia relatio, quam significat, non est subsistens: tamen in divinis significat personam, quia ibi significat relationem subsistentem in persona divina. Dicitur autem potius Pater, quam Genitor, licet hoc nomen sit communius, quia secundum Arist. *lib. 1. de anima* denominatio fieri debet à perfectione & fine: iam verò Generatio significat, ut in fieri Paternitas autem complementum generationis.

4. Secunda persona dicitur Filius, atque etiam Verbum, eiusque processio dicitur Generatio. Quæ licet generaliter sumpta (prout ad omnia generabilia & corruptibilia se extendit, & opponitur corruptioni, eiusque subiectum est materia) nihil aliud sit, quam mutatio de non esse ad esse: tamen propriè sumpta est in solis viventibus, estque origo viventis à principio vivente, coniuncto secundum similitudinem eiusdem naturæ specificæ; proprièque dicitur Nativitas; & in divinis per prius dicitur de filio, quam de creaturis, quia verior & perfectior est generatio in divinis, quam in creaturis. Cum enim de ratione generationis sit, quod generans generet sibi simile secundum formam; quod forma est similior formæ generantis, eò & perfectior est generatio. Et ideo cum in divinis, non etiam in creaturis, sit eadem forma geniti & generantis, ibidem etiam perfecta est generatio: siquidem Deus Pater & Deus Filius conveniunt in unitate numerica naturæ, non item generans & genitum in creaturis: & Deus ac creatura nequidem in specifica vel generica.

5. Tertia persona dicitur Spiritus Sanctus, Licet autem hoc nomen sumptum, in vi & potestate duarum dictionum, seu adiectivi & substantivi, sit commune toti Trinitati; cum

& Pater dicatur Spiritus, (ut cum dicitur, *Spiritus Domini super me*) & Filius dicatur Spiritus, (ut cum dicitur Filius, *in Spiritu Dei eiecio demonia*, naturæ suæ potestate se eiecere demonia demonstrans; & Spiritus sanctus dicatur quoque Spiritus (ut in illo, *Effundam de Spiritu meo super omnem carnem.*) & similiter Pater sit sanctus, Filius sanctus, & Spiritus Sanctus sit sanctus, quia nomine Spiritus significatur immaterialitas divinæ substantiæ: tamen idem nomen sumptum pro una & eadem dictione, ex usu Ecclesiæ accommodatum est ad significandam unam trium personarum divinarum; eam scilicet, quæ procedit per modum amoris, sicuti tertia persona in divinis procedit. Et ideo, licet hoc nomen, Spiritus sanctus, relativè non dicatur, prout dici debent nomina propria divinarum personarum: tamen pro relativo ponitur, in quantum est accommodatum ad significandum personam, solâ relatione ab alijs distinctam; potestque in illo nomine intelligi aliqua relatio, si Spiritus sanctus intelligatur, quasi spiratus.

6. Ratio autem hujus numeri personarum in una essentia, provenit cum ex eo, quod Deo non sit deneganda maxima perfectio, cuiusmodi est fecunditas, quâ simile producit sibi simile, juxta illud Isaïæ 66. *Numquid ego, qui ceteros parere facio sterilius ero?* quasi dicat, carebone illâ perfectione, quam alijs tribuo? Tum ex eo, quod de ratione summi boni, qualis est Deus, sit, ut summe sit sui communicativum. Hinc enim fit, quod, cum non possit se summe communicare ad extra in creatione rerum, cum repugnet creaturam esse summe perfectam, & æqualem seu consubstantialem Deo, necessum fuerit, ut Deus ab æterno se ad intra communicaret & produceret sibi simile; idque per actionem intellectus & voluntatis, cum præter has nulla sit actio immanens in Deo, secundum actionem autem intellectus processit secunda persona, quæ dicitur Filius & Verbum, Filius quidem, atque etiam Genitus quia ejus solius processioni conveniunt ea, quæ pertinent ad propriam generationem viventium: nam ejus in divinis sola processio est, per modum similitudinis, & ejusdem prorsus naturæ cum eo, à quo procedit. Nam licet quod procedit secundum processionem ad extra, debeat esse distinctum ab eò, à quo proce-

procedit: tamen quod procedit ad intra processu intelligibili, uti Filius à Patre, non oportet esse diversum; imò quanto perfectius procedit, tanto magis est unum cum eo, à quo procedit. Nam quo magis intellectus actu intelligit, eo magis fit unum cum re intellecta. Et proinde cum divinum intelligere sit infinitæ perfectionis, necesse est, quòd Verbum divinum sit perfectè unum cum eo, à quo procedit, absque omni diversitate: & quia procedit per modum intelligibilis actionis, & secundum rationem similitudinis, ideo proprie dicitur Filius, & ejus processio dicitur proprie Generatio, & Filius Genitus potius, quam Processio Spiritus sancti, quæ est magis secundum modum impulsus & inclinationis, quam per modum similitudinis. Nam intellectus per hoc fit in actu, quod res intellecta sit in intellectu, secundum suam similitudinem: voluntas autem per hoc, quòd habeat quandam inclinationem in rem volitam, non autem quòd res volita sit in voluntate, secundum suam similitudinem. Et ideo quod procedit secundum actionem voluntatis, non procedit ut Genitum vel Filium, sed magis ut Spiritum quo nomine quædam vitalis morio & impulsio designatur, prout aliquis dicitur ex animo moveri vel impelli ad aliquid faciendum. Dicitur vero Verbum, quia secundum operationem intellectus procedit, nempe secundum seu per intellectiōnem sive cognitionem illam perfectissimam Patris, quæ suam essentiam, tres personas divinas, & omnes creaturas, quæ eminenter continentur in divina essentia, intuitivè cognoscit & comprehendit. Nam Pater hanc cognitionem eliciendo, producit Verbum: quod propriè in divinis reperitur, significatque aliquid ab alio procedens, tamquam terminum dictionis seu intellectiōnis. Quia vero intelligere divinum est infinitæ perfectionis, & est ipsa substantia intelligentis, ut tradit D. Th. 1. p. qu. 14. art. 4. necesse est, quod Verbum divinum sit perfectè unum seu ejusdem naturæ cum eo, à quo procedit; ut proinde rectè quoque dicatur Filius genitus à Patre. Secundum vero actionem voluntatis Patris & Filij processit Spiritus sanctus; nam licet in Deo idem sint intellectus & voluntas, tamen quia de ratione amoris est, quod non procedat, nisi à conce-

ptione intellectus, eo quod nihil ametur, nisi ab intellectu conceptum: ideo processio Verbi & processio amoris seu Spiritus sancti habet ordinis distinctionem in divinis: ac proinde Filius à Patre & Spiritus sanctus à Patre & Filio procedit. Quia vero quidquid est in Deo est Deus, sic quod in eo intelligens, intelligere, & intellectus & intellectio sint ejusdem naturæ & similiter voluntas & actio ejus: idcirco per quamlibet processionem ad intra communicata fuit divina natura, non autem aliæ naturæ.

7. Cæterum tamen hæ tres personæ divinae sint verè una essentia, natura & substantia. *Dammamus hoc tit.* tamen inter se realiter distinguuntur per relationes realiter inter se distinctas, nempe paternitatem, filiationem, spirationem activam, & spirationem passivam fundatam super processione Spiritus sancti: quæ relationes in singulis personis identificantur realiter & formaliter cum divina essentia quandoquidem in divinis nulla compositio reperiri possit, manente solâ distinctione rationis, quæ sufficit, ut de essentia divina & relationibus seu personis divinis enuntientur contradictoria, ut v. g. quod Pater generet, Filius generetur, non autem divina essentia; similiter Deus generet, non autem Deitas, *d. e. Dammamus.*

Non tamen ex eo, quod in divinis sint quatuor prædictæ relationes, sequitur esse quatuor personas seu quaternitatem in divinis (hæc enim damnatur in *d. e. Dammamus*) quia relatio spirationis activæ non differt realiter à paternitate & filiatione, cum nulla sit oppositio inter spirationem activam & paternitatem ac filiationem. In divinis autem omnia inter quæ non intervenit relationis vel originis oppositio, sunt unum, & abstractum & coneretur sunt idem. Nec etiam sunt duæ spirationes activæ, & duæ relationes illis respondentes; quia pater & Filius concurrunt ad processionem Spiritus sancti in ratione unius principij, & unica eademque spiratione, non autem duabus spirationibus, *e. unico eod. in 6.* Nam licet sint duæ personæ spirantes, Pater & filius, sicque dici possit Spiritus sanctus procedere à Patre & Filio, ut pluribus, si considerentur ut personæ, quia procedit ab ijs sicut amor viventium duorum: tamen eandem habent naturam, & eundem volun-

atis actum, quo spirant Spiritum Sanctum: & si e cum in illis sit idem fundamentum, eadem ratio fundandi, & idem terminus. erit quoque eadem relatio. Nec ulla est oppositio relativa inter Patrem & Filium spirantem, quia conveniunt in eadem virtute spirandi, & ratione illius virtutis sunt unum principium, sicut & unus Deus, propter eandem formam divinitatis, & unus creator propter eandem vim creandi. Et hinc licet Pater & Filius possint dici duo spiritus, propter duo supposita non tamen duo spiratores propter unicam spirationem. Ratio diversitatis est, quia spirans est adjectivum, Spirator verò substantivum. Nomina autem adjectiva, cum significant formam ut inexistens, necessariò multiplicantur, seu habent numerum secundum multiplicationem subjectorum seu suppositorum: nomina autem substantiva solum multiplicantur ad multiplicationem formæ, quam significant licet interdum Patres ponant substantivum pro adjectivo.

8. Vitanda autem sunt in divinis nomina diversitatem essentiae significantia, qualia sunt Diversus, Differentis, ne tollatur unitas essentiae; Divinus, Separatus, ne tollatur simplicitas divinae essentiae; Dispar, ne tollatur æqualitas; Dissimilis, Discrepans, Alienus, ne tollatur similitudo: & sic de similibus: solumque utendum voce distinctionis, significante solam oppositionem relativam, & suppositorum distinctionem. Hinc licet filius recte dicatur alius à Patre, quia hoc nomine masculinè accepto significatur distinctio personæ seu suppositi in natura: non potest tamen dici aliud, vel diversus, *d. e. damnatus*, quia significatur diversitas naturæ seu substantiæ, quæ est essentia, in qua sunt unum & idem: & ideo si quando in scriptura authentica invenitur diversitas, vel differentia personarum, ea sumi debet & sumitur pro distinctione; bene tamen dicitur aliud suppositum.

Vitanda quoque sunt nomina repugnantia distinctioni personarum, qualia sunt solitarius, Singularis, Unicus: licet recte dicamus unicum filium, quia in divinis non sunt plures Filij.

§ II.

De Fide Catholica.

1. Quid sit Fides.
2. Traditiones quosuplices.
3. De Fide quatenus disputare liceat.

4. Qui teneantur præstare professionem Fidei.

Fides variis modis sumitur, ut videt licet apud Hostiensem h. tit. Ubi tamen, velit hic sumi pro collectione articulorum Fidei, qui in Symbolo Athanasii continentur: tamen, quia illi articuli obiectum potius sunt Fidei, ut ea, quæ credenda sunt, ideo, rectius dicitur. Esse donum Dei ac lumen, quo illustratus homo firmiter assentitur omnibus quæ Deus revelavit, & nobis per Ecclesiam credenda proposuit, sive scripta illa sint, sive non sint. Et hæc consistunt, partim in libris sacris & Canonicis: qui quot sunt, & qui sint, vide Conc. Trid. Sess. 4. ubi illos enumerat, & anathemate ferit eum, qui eosdem integros, cum omnibus suis partibus, prout in Ecclesia Catholica legi consueverunt, & in veteri vulgata Latina editione habentur, pro sacris & Canonicis non susceperit: partim in ijs, quæ sine scripto continentur, traditionibus, quæ ipsius Christi ore ab Apostolis acceptæ, aut ab ipsis Apostolis, Spiritu Sancto dictante, quasi per manus traditæ, ad nos usque pervenerunt, Concil. Trid. *ibid.* ubi similiter anathemate ferit eum, qui prædictas traditiones sciens & prudens contempserit.

2. Traditionum autem aliæ sunt divinae, ut quod Spiritus Sanctus à Patre & Filio, tanquam ab uno principio & una spiratione ex omni æternitate processerit: quod tres personæ divinae in una substantia sint æquales, & distinguantur realiter per relationes reales. Aliæ sunt Apostolicæ, ut ciborum delectus, jejuniæ quadragesimæ, trina immersio, dum quis sacro fonte baptismatis abluitur. Aliæ sunt Ecclesiasticæ, ut mores & consuetudines quas observat Ecclesia consecrando altaria, vasa, calices, templa, vestes, quibus utitur in Missæ sacrificio.

3. Additur autem in Titulo, *Catholica*, id est universalis: de qua Fide disputare publicè vel privatim prohibetur Laicis sub pœna excommunicationis, in *cap. 2. §. 1. De hæresibus in 6. Concil. Mechl. dioc. 1600. tit. 1. cap. 1.* & alijs quibusdam publicè turbis coadunatis, in *1. Nemo Cod. eod.* Nec etiam magistris & custodibus Canonum fas est inire certamen cum hominibus alienæ communionis, ut dicitur in *e. Cum quibus xxiv. q. 3.* Quod verum est, si causa tumultus

rus & perfidiae defendenda disputetur. *d. l. Nemo.* Alias ad confusiones haereticorum & veritatem eliciendam disputare licet.

4. Hujus verò Fidei professionem facere tenentur, in primis electus seu promovendus ad Episcopatum Conc. Trid. Sess. 24. cap. 1. *De reformat.* Item provisus de Canonicibus & dignitatibus in Cathedralibus Ecclesijs, non tantum coram Episcopo, seu ejus Officiali, sed etiam Capitulo, sub poena non faciendi fructus suos, non suffragante eis possessione, Conc. Trid. *d. Sess. 24. cap. 12. §. provisus De reformat.* Sic refert Franc. Zypaeus *De iure Pontificio nono lib. 1. hoc tit.* Carolus Magnus jam olim sanxisset, ut Presbyteri & Diaconi, per Parochias constituendi, hanc professionem suo Episcopo facerent; ejusque formam pro Graecis edidisse Gregorium XI. pro Latinis Pium IV. Eandem professionem injungi etiam ijs, qui Doctoratum, Licentiam, aut cujusvis artis professionem adipiscuntur, Chirurgis, Medicis, Confessarijs, Concionatoribus, Advocatis, Procuratoribus in causa Religionis, Magistratibus, Ludimagistris, Bibliopis, Oblaticibus. Videantur Declarationes Cardinalium *ad. cap. 2. Concilij Trident. Sess. 25. de reformat.*

TITULUS III.

De Constitutionibus.

§. I.

Constitutionum origo & divisio.

1. *Constitutio dupliciter sumitur, generaliter & specialiter.*
2. *Ratio nominis.*
3. *Origo Constitutionum.*
4. *Earum condendarum modi, per Epistolam, Decretum & Edictum.*
5. *Constitutiones Principum secularium plerumque leges; Pontificum Decreta, Canones, & simpliciter Constitutiones appellari.*
6. *Constitutionum Ecclesiasticarum species, Dogma, Mandatum, Interdictum, Sanctio, Canon, Decretum, Epistola decretalis.*
7. *Motus proprius, Responsum SS. Patrum, Pragmatica sanctio.*

Cum omne Jus Pontificium, quo utimur, constet scripto aut non scripto, & scriptum sit certius nobiliusque, quam non scriptum, ut antè diximus: ideo summus Pontifex, posito fundamento totius Juris Canonici, incipit à *ure scripto*, cujusmodi est Constitutio.

1. Sumitur Constitutio dupliciter, nempe generaliter & specialiter. Generaliter sumpta omnes iuris scripti, sive Canonici sive Civilis partes comprehendit, à quocunque, sive à Principe, sive ab inferiori (qui tamen Constitutionis eadem potestatem habeat) proficiscatur, ut de Ecclesiastica Constitutione patet ex *c. 6. 8. & 11. & 12. h. t.* & ita in hoc Titulo sumitur specialiter verò est jus illud scriptum quod Rex vel Imperator vel Princeps constituit, vel edidit, *can. Constitutio Dist. 2. l. 1. D. eod.* Quod enim Principi placuit, legis habet vigorem, *d. l. 1. §. quod Principi, Instit. de jur. nat. gen. & civili:* ut de eo dubitare sacrilegium dicatur in *l. fin. Cod. de LL.*

2. Dicitur autem Constitutio à Constituen- do, id est simul statuendo, quasi commune statutum; vel quia lex debeat esse communis, *can. Erit autem Lex. distinct. 4.* vel quia Princeps non solus, sed simul cum Proceribus suis & Consiliarijs leges condar, *l. Humanum Cod. de LL.* Nec obstat, quod ex Constitutionibus quaedam sint personales, *§. ex his Instit. d. tit.* quia quatenus Constitutio est personalis, degenerat à nomine & natura Legis ac Constitutionis, & induit nomen & naturam privilegij ut patet ex *can. Regula distinct. 3.* Adde quòd ut inquirunt Philosphi, non sit necesse rationem etymologicam converti cum nomine: nam Fur dicitur à Furvo, eo quòd de nocte fiat, cum tamen etiam fiat de die deturque furtum manifestum, *l. 1. D. De furis.* Sic Tutor à Tuendo, Doctor à Docendo, Augustus ab Augendo dicitur, cum tamen sit tutor, qui non tuetur; Doctor, qui non docet, Augustus qui non auget.

3. Cœpit autem Jus Constitutionis à justificationibus, quas Dominus tradidit Moyse, dicens Exodi 12. *Si emerit servum Hebraum &c. can. Ius autem distinct. 7.* Moyse vero gentis Hebraeae primus omnium divinas leges factis litteris explicavit; & Phoroneus Rex Graecis primis leges judiciaque constituit; & alij alijs: ac inter eos, de quibus ante, Num. Pom-